

Nilgün Arısan Eralp¹
AB Çalışmaları Merkezi Direktörü

AVRUPA BİRLİĞİ İLE ÜÇLÜ ZİRVE'NİN İKİLİ BASIN TOPLANTISINDA DİKKAT ÇEKEN UNSURLAR

Her ne kadar “*Protokol Krizi*”nin gölgesinde kaldıysa da, Avrupa Komisyonu başkanı Ursula Von der Leyen ve Avrupa Birliği (AB) Konseyi başkanı Charles Michel’in Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’la 6 Nisan 2021 tarihinde gerçekleştirdikleri zirve toplantısı ertesinde kırk beş dakikalık bir gecikmeyle yaptıkları basın toplantısı önemli mesajlar içeriyordu. Zirve toplantısının uzun sürmesi, basın toplantısında dile getirilen konuların uzun uzadıya tartışıldığına işaret eder mi bilinmez ama basın toplantısının içeriği ile AB’nin Türkiye’nin de dış politika başlığı altında ele alındığı son üç zirvesinin sonuç belgeleri arasında üzerinde düşünülmesi gereken farklar vardı.

İlk bakışta dikkat çeken üçlü zirvenin ardından teamülün aksine sadece Von der Leyen ve Michel’in basın toplantısı yapması, Türkiye tarafının ise sadece Cumhurbaşkanlığı Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu başkan vekili ve Cumhurbaşkanlığı başdanışmanı İbrahim Kalın’ın toplantının olumlu geçtiği yönündeki açıklamasıyla yetinmesiydi.

- **Yeni bir süreç ve bu süreçte evrensel değerlerin oynayacağı rol : “Açık ve Dürüst Bir Ortaklık” için gerekli hususlar**

Yukarıda da belirtildiği üzere Avrupa Birliği (AB) tarafı yaptıkları basın toplantısında önemli hususlara değindiler. Her şeyden önce AB Konseyi başkanı bu toplantının yeni bir sürecin başlangıcı olduğunu, AB’nin işbirliği için Türkiye’ye elini uzattığını ifade etti. Beklenen bu açıklamadan sonra bu yeni sürecin bileşenleri ve koşulları iyice ortaya çıktı.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

En dikkat çeken unsur son üç AB zirvesinin aksine AB'nin mutlak önceliğinin insan hakları olduğunun vurgulanmasıydı. AB Konseyi başkanı bu bağlamda özellikle ifade özgürlüğü kısıtlamaları ve siyasi partiler ve medyaya yapılan baskıları gündeme getirdi. Avrupa Komisyonu başkanı Von der Leyen ise “*açık ve dürüst bir ortaklık*” istediklerini bunun için de temel insan hakları ve hukukun üstünlüğünün gerekli olduğunu vurguladı.

Bu açıklamada etkili olduğu düşünülen unsurlar şöyle özetlenebilir:

- Son AB zirvesinin ardından yayınlanan sonuç belgesinde demokrasi, temel haklar insan hakları ve hukukun üstünlüğü konularının ilişkilerin dışındaymış hissini verecek bir şekilde yer almasının, Fransa'nın başını çektiği bazı üye ülkeler, AB kamuoyu ve Avrupa Parlamentosu tarafından sert bir şekilde eleştirilmesi;
- Joe Biden yönetimindeki Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) dış politikasını bu evrensel ilkeler doğrultusunda yürütme konusunda kararlı gözükmesi ve AB'nin Türkiye'ye yönelik politikasını ABD ile birlikte yürüteceği yönündeki resmi açıklaması.²

Michel ve Von der Leyen demokrasi, temel haklar ve hukukun üstünlüğünün taraflar arasında işbirliği olarak nitelendirilebilecek yeni ilişkinin “sürdürülebilir” olması için gerekli olduğunu vurguladılar.

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) , İstanbul Politikalar Merkezi (İPM) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) da, AB'nin Mart zirvesi öncesinde yayınladıkları politika notunda ³ aynı tespiti yapmışlardı.

Basın toplantısında dikkat çeken bir diğer husus, Von der Leyen'in yukarıda değinilen evrensel değerlere uyumun Türkiye'nin taahhüdü olduğunu vurgularken bu taahhüdün AB'ye değil, Türkiye'nin kurucu üyelerinden biri olduğu Avrupa Konseyi'ne yapılmış olduğuna değinmesiydi.

• İstanbul Sözleşmesi

Michel ve Von der Leyen Türkiye'nin “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair İstanbul (Avrupa Konseyi) Sözleşmesi”nden çekilmesini birkaç kere eleştirdiler ve Türkiye'yi bu karardan geri dönmeye çağırdılar. Avrupa Komisyonu başkanı Ursula Von der Leyen bu konuda sadece her zaman olduğu gibi AB'nin endişeli olduğunu söylemekle yetinmedi, Türkiye bu karardan geri dönmezse, AB'nin bunun sonuçları konusunda sessiz kalmayacağına da dikkat çekti.

• Mülteci İşbirliği

Bu konuda AB yetkilileri, zirve sonuç belgesinde de yer alan önkoşulları (*Türkiye'nin AB'ye düzensiz gidişleri ve insan kaçakçılığını önlemek için çaba göstermesi ve Yunanistan tarafından geri gönderilen düzensiz göçmenleri geri alması*) vurgularken, bu defa ikili bir

² AB Konseyi başkanı Charles Michel'in üçlü zirveden bir gün önce ABD'nin Ankara Büyükelçisi David Satterfield ile görüşmesi de ABD'nin söz konusu zirvedeki etkisi konusundaki düşünceleri güçlendiriyor.

³“Turkey EU Relations Before The March Summit The Way Forward”

<https://www.tepav.org.tr/upload/files/1616593020->

[3.TURKEY EU RELATIONS BEFORE THE MARCH SUMMIT THE WAY FORWARD.pdf](3.TURKEY%20EU%20RELATIONS%20BEFORE%20THE%20MARCH%20SUMMIT%20THE%20WAY%20FORWARD.pdf)

işbirliğinden değil, topraklarında Suriyeli göçmenleri barındıran Lübnan ve Ürdün'ü de içerecek çoklu bir işbirliğine atıfta bulundular. Suriyeli göçmenler için sağlanacak fonların miktarına değinmezken, bu fonların dağıtılmasında gene eğitim ve sağlık konularına öncelik verileceğini ama göçmenlerin ekonomik bağımsızlıklarının kazandırılmasına da çalışılacağını belirttiler.

- **Libya**

Basın toplantısında AB yetkililerinin yaptıkları açıklamalardan üçlü zirvede Libya konusunun da gündeme geldiği anlaşılmıştır. Bu konuda AB Konseyi Başkanı Michel Libya'da barış ve istikrarın temini için yabancı savaşçıların ülkeden ayrılması gerektiğini düşündüklerini ve zirvede bu düşüncelerini paylaştıklarını ifade etmiştir.

- **Gümrük Birliği Güncelleştirilmesi ve Üst Düzey Diyalog Sürecinde Yeşil ve Dijital Dönüşüm**

TEPAV, İKV ve İPM, mart ayında yayınladıkları “*Türkiye ‘Yeşil Dönüşüm’e Uyumda Geç Kalmamalı*” başlıklı çağrı metninde⁴, “Türkiye, AB’nin en önemli ihracat pazarı olduğunu ve Gümrük Birliğinin güncellenme sürecini de dikkate alarak, yeşil mutabakatın getirdiği meydan okumalara cevap verebilmek için sanayi, enerji, tarım ve ticaret politikaları yeşil dönüşüm perspektifinden gözden geçirilmelidir. Söz konusu dönüşüm AB ile senkronize bir yol haritası çıkarılmalı ve izlenmelidir” demişlerdi.

Avrupa Komisyonu başkanı Gümrük Birliği’nin güncelleştirilmesi sürecinin başlaması durumunda, odak noktalarından birinin yeşil ve dijital dönüşüm olacağını, Türkiye’deki tedarik zincirlerinin devamı için bunun gerekli olduğunu açıkça ifade etti.

Von der Leyen ayrıca Türkiye ve AB arasında siyasi nitelik taşıyacağı düşünülen ve koşullu (*Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki ılımlı politikalarının devamı*) olarak başlayabilecek “üst düzey diyalog” sürecinde ele alınacak önemli konuların başında iklim değişikliği ile mücadele ve yeşil ve dijital sertifika olacağını ifade etti.

Görüldüğü gibi Türkiye ile AB arasında başlayacak ve “karşılıklı çıkar ve işbirliği” temelinde gelişmesi muhtemel yeni ilişkinin parametre ve koşullarını anlamak için sadece AB’nin mart zirvesi sonuç belgesine ve Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı ve Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell Fontelles’in bu zirveye sunduğu rapora bakmak yeterli olmayacak, 6 Nisan 2021 tarihinde gerçekleşen üçlü zirvenin ikili basın toplantısında dile getirilen hususların da dikkate alınması gerekecektir.

⁴https://www.tepav.org.tr/upload/files/1615177663-4.TURKIYE_YESIL_DONUSUM_E_UYUMDA_GEC_KALMAMALI.pdf